

аграрних (економічних) відносин. Таким чином, законодавство яке відноситься до другого рівня системи правового забезпечення державного регулювання аграрних відносин, опираючись на методи державного регулювання, повинно закріпити підбір методів, які безпосередньо використовуються державою на визначеному часовому етапі в процесі державного регулювання сільського господарства, оскільки різні економічні ситуації в державі, стосовно різних галузей економіки, вимагають застосування різних методів регулювання. Наприклад, Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» є свідченням здійснити спробу правової регламентації таких методів, як бюджетна дотація (ст. 8), страхування сільськогосподарської продукції (ст. 10), кредитна субсидія (ст. 13), бюджетна товарна дотація (ст. 15) та ін..

По-третє, завершеним, кінцевим в системі правового забезпечення державного регулювання аграрних відносин є третій рівень — програмний. Характеристика якого полягає в тому, що завершення правового забезпечення економічного механізму державного впливу на суб'єкти сільського господарства, і, що головне, передбачає прив'язку відповідних нормативних актів до державних засобів й визначеному часовому періоду через державні програми та їх реалізацію. Наприклад, постанова КМУ від 19 вересня 2007 р. № 1158 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» та ін..

Наведена трьохрівнева система правового забезпечення державного регулювання аграрних відносин дозволить уникнути колізій й конфлікту між аграрним і галузевим цивільним податковим та ін. законодавством враховувати специфіку аграрного виробництва та сільського господарства, ліквідувати для виконавчих органів, які безпосередньо відповідають за використання бюджетних коштів, не властивої для них нормотворчої функції, вилучивши відповідні чинники корупційності.

СИДОР В. Д.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
доктор юридичних наук

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

В умовах світової глобалізації екологічні проблеми набувають не лише загальнодержавного, але й міжнародного значення. Екологічна безпека в Україні з кожним роком стає все важливішим елементом і складовою національної безпеки держави. Положення, що розвивають цей принцип, закріплені Конституцією України, Земельним кодексом

України та цілою низкою природоохоронних законів, численними рішеннями уряду та загальнодержавними програмами. Проте за роки реформ в Україні не вдалося сформувати дієздатну систему державного управління та контролю за станом довкілля, яка б відповідала курсу ринкових реформ, докорінно змінити відомчі типи, методи та традиції, успадковані від колишньої адміністративно-командної системи управління. Закріплені в Конституції України права кожної людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля, підприємницьку діяльність, повагу до своєї гідності на сьогодні не стали найвищою цінню у діяльності органів державної влади в галузі земельних відносин.

Згідно з Конституцією України (ст. 16) «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України... є обов'язком держави». Конституцією України, цілим рядом Законів України та багатьма нормативно-правовими актами Верховної Ради України, Президента та уряду України було закладено політичні, соціальні, економічні та адміністративні (кадрові) передумови для приведення системи екологічної безпеки у відповідність з міжнародними вимогами. Але жоден із зазначених документів практично не було реалізовано належним чином.

Декларативно проголошені у законах і цілому ряді постанов Уряду та наказів механізми координації діяльності органів виконавчої влади з питань охорони довкілля фактично не працюють. Жоден із спеціально уповноважених державних органів не має у своїх положеннях відповідальності за стан використання та охорони тих чи інших природних ресурсів. А державні кошти, що виділяються на вирішення екологічних програм, розпорошуються між різними міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, часто використовуються не за призначенням і практичного ефекту для поліпшення стану довкілля не дають.

Організаційна невпорядкованість системи охорони навколишнього природного середовища, розпорошеність між міністерствами фінансових та матеріальних ресурсів, які виділяються на охорону довкілля, практична відсутність в державних органах управління та суб'єктах господарювання професійно підготовлених спеціалістів-екологів уже призводить не тільки до суттєвого невиконання вимог чисельних законів та основних напрямків державної екологічної політики, а й до значних економічних збитків, які набувають системного характеру, у результаті не виправданого витрачання значних коштів на природоохоронні заходи, оплату екологічних зборів та податків, отримання дозволів на використання природних ресурсів, розробку нормативно-методичних документів та інші аналогічні роботи.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 50) встановлено, що «екологічна безпека гарантується... здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних,

економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів», які попередні уряди та спеціальне міністерство (Мінприроди, Мінекобезпеки, Мінекоресурсів, Мінприроди — так змінювалися його назви за роки незалежності) так і не розробило, хоча з моменту прийняття Закону пройшло уже понад 20 років.

Нереалізованими залишились чисельні рішення усіх Президентів України та урядів щодо поетапного впровадження в Україні вимог директив Європейського Союзу, санітарних, екологічних норм та міжнародних і європейських стандартів.

Сьогодні назріла гостра необхідність різкого скорочення існуючої системи дозволів, лімітів, ліцензій, експертиз, інвентаризацій, паспортів, питомих показників та інших надуманих паперових процедур із забезпечення екологічної та техногенної безпеки, більшість із яких платні, та переходу на законодавчо визначені еколого-економічно обґрунтовані норми і процедури екологічної безпеки, що застосовуються у розвинутих країнах.

Доцільно припинити прямі втручання чисельних спеціально уповноважених органів державної влади у роботу суб'єктів господарювання під виглядом щорічного державного регулювання використання природних ресурсів та безсистемних перевірок дотримання вимог екологічної та техногенної безпеки, які підривають їх економіку і часто практично стримують екологізацію виробництва, та переходити від фактично фіскальної до регуляторної екологічної політики, побудованої на міжнародних принципах.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо, що сьогодні необхідно привести нормативно-правову базу (постанови уряду та накази різних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади) з питань охорони, використання земель та інших природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки у відповідність з Конституцією України — як закону прямої дії, що дозволить суттєвоспростити механізми і процедури із забезпечення в державі екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги та зменшити непродуктивні витрати бюджетних коштів та коштів підприємств на вирішення екологічних проблем.